

L. A. Bodaan

Kerstfeest in 'De vliegende Engel'

Kees van Stuivenberg had altijd naar zee gewild.

Zijn ouders woonden in Rotterdam. En daar had hij altijd langs de havens gezworven. Wát het nou was in hem, dat kon hij niet precies zeggen, maar hij wist drommels goed dat het er wàs, dat gevoel, altijd, dat gevoel van weg willen, liefst ver weg. Wel weer terugkomen ook, dat wel, maar niet dat vaste, dat benauwde. Nee, reizen wilde hij, overal naar toe; andere mensen zien in andere landen; andere dieren misschien ook wel, ja, en andere kusten, met rotsen of met palmen. Kees scheen een echte zeemansnatuur te hebben.

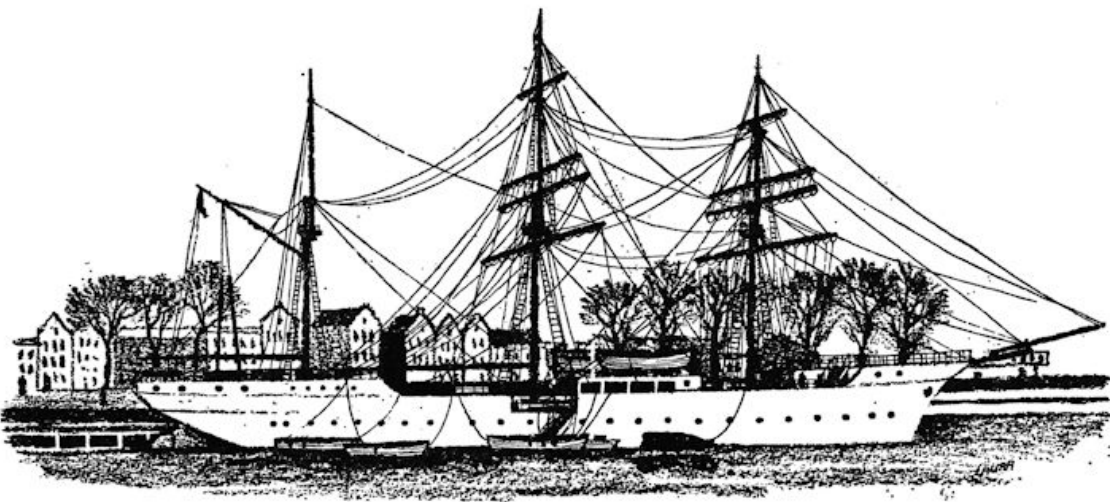
En nu . . . nu was hij op zijn eerste reis! Een jaar of wat geleden was zijn vader, die bij de Posterijen werkte, overgeplaatst naar Amsterdam. Kees vond dat reuze jammer, want Amsterdam heeft een kleinere haven, en bovendien kun je niet zo dicht aan de kaden komen als in Rotterdam. Wèl fijn was, dat de Pollux, het opleidingsschip voor matrozen, heel duidelijk zichtbaar midden in de stad lag. Heel wat keertjes liep Kees er achterlangs van vlakbij, en steeds vaster werd zijn plan, dáár wilde hij naar toe!

Hij had gehoord, dat je er een jaar in opleiding was, en dat je dan naar zee ging als lichtmatroos. Wanneer je dan goed je best deed, nou ja, dat was allemaal van later zorg . . . eerst maar aan boord zien te komen.

En toen Kees de Lagere School doorlopen had, en zelfs nog twee klassen van de Mulo, ging hij met zijn vader een keer naar de commandeur van de Pollux! Mèns, dát was een gevoel, toen hij voor het eerst over de ruime dekken liep. Hij wist toen nog niet dat hij heel wat scheepsdekken onder de voeten zou krijgen.

Vader en hij waren een poosje bij de commandeur, in diens kantoor, geweest; en ja, als Kees goedgekeurd zou worden door de dokter, mocht hij in opleiding komen voor matroos bij de Grote Handelsvaart, zoals dat deftig heet . . .

Inmiddels was alles alweer achter de rug, en nu was hij op zijn eerste reis. Moeder was wat bezorgd geweest, maar ja, zo zijn moeders altijd. Eenmaal moet je toch de deur uit, en hij was nu al zestien!

Met een mooi nieuw vrachtschip van tienduizend ton waren ze, kort na Sinterklaas uit Amsterdam vertrokken, op reis naar Beira in Portugees Oost-Afrika. Onderweg zouden ze in Las Palmas en Kaapstad aanlopen. Klanken en namen van de wereldkaart gingen nu werkelijkheid worden voor Kees. De bemanning bestond uit achtenveertig koppen. Kees' directe chef was de bootsman, en daarmee had hij het wel getroffen. Een al wat oudere man, zeer bevaren natuurlijk, echt geen kinderjuffrouw, maar een beste kerel die iets vaderlijks over zich had. Trouwens, hij was ook vader, en zijn gezin woonde op Scheveningen.

Las Palmas, op de Canarische eilanden, was erg boeiend geweest. Voor het eerst van zijn leven had Kees een zonnig eiland met rotsen en groen uit de blauwe zee zien opkomen, in de zonneschijn, die daar altijd was, zo zeiden de oudere matrozen. De mensen spraken er Spaans, en er waren verkopers aan boord geweest. Druk dat ze waren, die lui, druk! Ze praatten met handen en voeten. Soms zeiden ze wel een Nederlands woord door hun eigen taaltje heen.

Spoedig was het schip weer vertrokken. De Linie werd gepasseerd. Neptunes kwam aan boord, en Kees kreeg zijn doopbeurt met nog twee andere jonge kerels, die voor het eerst die denkbeeldige lijn op de kaart passeerden.

Het werd steeds warmer en Kees keek zijn ogen uit naar de dartele dolfinen en de flitsende vliegende vissen. Ook zag hij kleine bruinachtige grasjes, soms hele bossen, die zomaar in het water dreven. Sargasso heette dat. Het weer was goed. Er stond wel eens een flink stuk wind, maar de slingering van het schip deed Kees geen kwaad.

En zo naderden ze Kaapstad. Onvergetelijk mooi was het binnenvaren in die haven. De machtige Tafelberg en de mooie witte stad aan zijn voet, aan de rand van de baai, met de vierkante zeer overzichtelijke haven.

Toen ze binnenkwamen was het 24 december. In de gang bij de matrozenmess had de kapitein een papier laten ophangen, waarop te lezen stond, dat morgen op de Eerste Kerstdag, de hele bemanning in de salon werd verwacht, om 10 uur. Het zou zondagse dienst zijn, en 's middags mocht wie gemist kon worden de wal op. Dat was fijn.

En zo werd het Kerstmorgen!

Die dag zou voor Kees onvergetelijk worden. Om 9 uur kwam er een man aan boord die overal een papier neerlegde waarop stond dat het zeemanshuis van de Flying Angel (de vliegende engel) in de Alfredstraat, de hele dag open was, tot middernacht toe. Iedere zeeman kon er terecht, en was welkom, van wat voor land, of huidskleur, of geloof, of ras hij ook mocht wezen. De oudere matrozen vertelden dat overal in de wereld zulke huizen in de havens waren. Ze waren allemaal Engels, maar ieder was welkom. De uitnodigingen die door de bezoeker waren neergelegd hadden een Nederlandse vertaling onder de Engelse tekst.

Om 10 uur was zowat iedereen in de salon, twee verdiepingen onder de brug. De stuurlieden en de werktuigkundigen en de radiotelegrafist gebruikten daar hun maaltijden. De bedienden hadden met vlaggedoek de salon wat versierd.

Tot Kees' grote verbazing zei de kapitein, toen iedereen achter een grote mok koffie en een enorm stuk kerstkrans zat, dat hij de hele bemanning een goed kerstfeest toewenste, en dat, zoals de meeste bemanningsleden wel wisten, de meegegeven kerstkist van de actie 'Kerstfeest op Zee' nu opengemaakt zou worden . . . ! De kapitein keek de kring rond en zei: „Wie zijn hier de jongsten?” Toen bleek dat Kees de allerjongste aan boord was. Hij moest naar voren komen en een pakketje uit de kerstkist nemen, en dat openmaken. Tot zijn grote verbazing bleek er een plastic portretlijst in te zitten, een dubbele nog wel. Hij dacht ineens: „Daar

doe ik de foto's van mijn ouders en van Klaartje in. Klaartje was zijn vriendinnetje. Ze kenden elkaar al vanaf zondagsschool, en later zouden ze gaan trouwen. De kapitein zei toen dat ieder even langs moest komen. Dan mocht Kees de pakjes uitreiken. Ja, en daar bleef het niet bij. Ieder kreeg ook nog een tijdschrift, „Kerstfeest op zee” heette dat, en het was helemaal speciaal voor de zeelui gemaakt. In de gauwigheid zag Kees dat er ook een brief van een zeemansmoeder in stond. Natuurlijk dacht hij dadelijk aan zijn eigen moeder, nu zo ver weg in Amsterdam. Er waren net zoveel pakjes en bladen als mannen op het schip. Hoe zouden die mensen in Nederland dat precies geweten hebben? Die hele kerstkist was dus maanden geleden klaargemaakt. Hoe kon dat allemaal zo wezen? Toen de pakjes uitgepakt waren, en er over en weer gepraat werd, terwijl ook iedereen het tijdschrift doorbladerde en sommigen zelfs al zaten te lezen, riep de kapitein wéér om stilte. De radio-telegrafist ging nu de grammofoonplaat opzetten. Kees dacht „zeker een plaatje van 'Stille nacht' of zo,” maar nee, tot zijn steeds stijgende verbazing bleek er op die grammofoonplaat gezongen en gesproken te worden door mensen die hij niet kende, maar die precies van de hele toestand aan boord op de hoogte bleken te zijn. Een zeemansvrouw (de vrouw van een kok - zei de plaat -) las het bekende verhaal uit Lucas, van de stal, en de herders, en het kindje in de kribbe, en van de vreugde die 'al den volke' wezen zal. 'Al den Volke', dus ook voor Kees op zijn eerste grote reis, en ook voor de mannen aan boord, en voor de mensen in dat vreemde land, waar hij vanmiddag voet aan wal zou gaan zetten. Het maakte allemaal diepe indruk op hem. De meeste zeelui om hem heen waren ook echt stil, en veel rustiger en ernstiger dan anders. Toen gingen ze eten. Een best maal, met wat extra's op tafel. Geweldig.

Die middag ging Kees voor het eerst 'de wal op', en wel in Afrika, in Kaapstad. Hij ging met nog een lichtmatroos, samen met de kabelgast, die al vaak in Kaapstad was geweest.

Wat deed die vaste wal raar! Kees' benen waren een beetje gewend aan het steeds bewegende schip, en nu leek het net of die grond golfde, terwijl hij toch echt stil lag. Maar het wende gauw.

Ze gingen maar een eind lopen.

Eerst langs een paar kaden. Veel Engelse schepen lagen er, een Fransman, twee Duitsers, een Amerikaan, drie Japanners en zelfs een Israëliër . . . machtig interessant.

Toen door een groot ijzeren hek, langs een paar mannen in uniformen, waarvan er één groette: „Alles van die beste op die Kersfees“. Dat waren douanemannen, zei de kabelgast, en die taal was Afrikaans.

Kees kwam ogen te kort.

Heel wat negers zag hij, en uithangborden met Engelse opschriften en . . . een straatnaambord met 'Herenstraat' er op. Ja, Kaapstad was indertijd gesticht door Nederlanders, dat was waar ook.

Je zou haast vergeten dat het december was, want de zon stond hoog aan de diepblauwe hemel. Het was echt warm. Ze liepen eenvoudig in een overhemd en een dunne lange broek. Zo sjouwden ze een minuut of twintig. Eindelijk kwamen ze in een korte straat, de Alfredstraat, en daar moesten ze wezen, zei de kabelgast.

Een groot gebouw, met een enorme naamplaat *Missions to Seamen* erop, een blauwe vlag woei van de top op de voorgevel. Op die vlag een vliegende engel met een open boek in de hand. Kees wist toen nog niet dat in wel meer dan honderd havens, overal in de wereld, zulke huizen staan.

Ze gingen naar binnen. Direct links, in de hall, was een soort toonbank met wat dames er achter die iedereen te woord stonden. Heel wat zeelui kwamen binnenlopen. Prachtige gekleurde fotokaarten kon je daar krijgen, en . . . verzenden ook! Het postkantoor was natuurlijk dicht, maar dit kleine postkantoorje niet. En de winkel, met van allerlei nuttigs voor de zeeman ook niet.

Kees vond het maar prachtig! Wát een huis! Er was een soort cafetaria en een eetzaaltje waar een eenvoudige maaltijd te krijgen was. Een heel grote zaal was met vlaggen versierd. Er stonden kerstbomen, en daar kon je 's avonds dansen, zeiden ze. Onze drie vrienden besloten wat te eten, daarna de stad in te gaan en in de vroege avond terug te komen. Aldus gebeurde.

Toen ze om een uur of half zeven terugkwamen hoorden ze buiten de muziek al. En ja hoor, de grote zaal was vol dansende paren. Allerlei meisjes en jonge vrouwen kwamen daar geregeld op uitnodiging van de *Missions to Seamen*.

Wat Kees niet erg mooi vond, dat waren de papieren mutsen die ze op hadden. Alle drie kregen ze ook zo'n muts. Niet erg kerstachtig, vond Kees. Maar wat wel leuk was: ze amuseerden zich kostelijk, en 't was geen rommeltje, integendeel, keurig en rustig. En 't kostte allemaal opvallend weinig.

Tegen een uur of negen kwam er een kleine man op het podium, die even stilte vroeg. Hij leek net een pastoor, met zijn omgekeerde boord. Maar het was geen pastoor, zei de kabelgast, het was een Engelse dominee, speciaal voor de zeevarenden. Hij was ook de leider van het zeemanshuis. Er liep ook nog een assistent rond, en nòg een man trouwens, een grote man die wel een Skandinaviër kon zijn. Maar ze spraken alle drie Engels. Er waren wel een 120 personen. Ze kwamen van allerlei landen, allerlei talen hoorde je dan ook.

De dominee vertelde dat er een korte dienst zou zijn in de kapel van het gebouw.

Je merkte dat bijna vanzelf, want de muzikanten verlieten de plaats waar de band speelde, en sommige aanwezigen volgden de dominee.

Die kapel was gewoon een kerk, maar dan kleiner, en prachtig versierd. Niet een kansel zoals Kees die 'thuis' gewend was, maar een soort verhoging met links en rechts een lessenaar, en in het midden een altaar met een koperen kruis erop. Het viel hem op dat aan het kruis géén Christus-figuur was. Wel viel er een lichtbundel op zodat direct je aandacht getrokken werd. Als vanzelf viel de stilte. Iedereen zweeg. Lang niet alle zeelui waren in de kapel gekomen, maar de mannen en de meisjes, die meegekomen waren, vulden de ruimte geheel.

Plotseling begon het orgel te spelen. Allerlei bekende verzen. Ieder kon meezingen want er waren gedrukte bladen uitgereikt. Het maakte diepe indruk op Kees. Toen kwam de Engelse dominee, en ook die grote man die hij daarstraks gezien had, het podium op. De kleine dominee en de grote man hadden precies eendere toga's aan, met zwart, wit en rood. De kleine dominee las uit de Bijbel en sprak erover. Het duurde allemaal kort en de onderdelen van de dienst volgden elkaar snel op. Je móest wel luisteren en meezingen. Toen kwam de grote man, die ook een dominee bleek te zijn. Hij las en sprak ook in het Engels, en toen . . . tot Kees' stomme verbazing begon hij ineens in het Duits, èn het Frans en . . . in het Nederlands! Die man was ook een Nederlander! Dat kon je duidelijk horen aan zijn spraak. Inééns begreep Kees nu wat er in het Kerstevangelie staat van grote, grote blijdschap die . . . 'al den volke wezen zal'. Al den volke, dus voor alle mensen . . . over de hele wereld! Dàt was machtig.

Zo iets had Kees nu nooit kunnen denken. De kleine Engelse en de grote Hollandse dominee stonden ieder aan een kant van de deur, en zeiden tegen alle mannen iets, terwijl ze hun de hand drukten.

Toen Kees met zijn twee makkers langs kwam zei de Hollandse dominee: „Ik had jullie al gezien! Je bent met zijn drieën, hè?”

Hoe wist hij dàt nu weer?

„O,” zei hij, „dat kun je zien. Langzamerhand leer je zo de typen te onderscheiden.” Hij vroeg onze drie maten of ze zin hadden in een autorit, naar een hoog punt, om dan Kaapstad bij nacht, in de diepte te zien liggen.

Nou, dat was aan geen dovemansoren gezegd. Ineens was er weer een meneer, die kennelijk veel met het zeemanshuis te maken had, die het drietal liet instappen in een auto, van voren een soort jeep en van achteren net een busje. Twintig minuten later keken ze neer op 'Kaapstad en die hawe bij nag' zoals de Zuidafrikaners zeggen. Gróóts was het. Dankbaar reden ze terug en ze vroegen wat dat allemaal kostte. „O, niks,” zei de man, „we gaan nog wat drinken in 't zeemanshuis en dan breng ik jullie naar je schip . . . !” Ongelooflijk!

Die avond werden onze drie zeelui aan de valreep van hun schip afgeleverd. De kabelgast had zulke dingen wel meer meegemaakt, maar voor Kees was het alles nieuw, gloednieuw. Ze wisten niet hoe hun gastheer genoeg te bedanken.

Maar wat ook nieuw was voor Kees, dat was dat hij nu precies aanvoelde wat . . . 'al den volke' in het kerstverhaal betekent.

Kees is nu kwartiermeester bij een grote rederij. Hij heeft die Hollandse dominee nog vaak gesproken. Maar die is nu ook in Nederland. Rechts van de kapel in het zeemanshuis in Kaapstad is nóg een koperen plaat te zien die herinnert aan zijn aanwezigheid daar.

Maar dat Kerstfeest in Kaapstad heeft Kees nooit kunnen vergeten. Nooit. Trouwens die dominee ook niet.